

MATERIAŁY POMOCNE W REALIZACJI ZADAŃ PROJEKTU pt. *KATYŃ...OCALIĆ OD ZAPOMNIENIA – DĄB PAMIĘCI*

SYMBOLIKA DRZEWA – PRZYKŁADY

DRZEWO – uniwersalny symbol we wszystkich religiach na świecie. Drzewo było utożsamiane często z boską obecnością, było przedmiotem czci, jak też symbolizowało kontakt między królestwem niebieskim, światem ziemskim oraz królestwem zmarłych, między Bogiem a ludźmi.

Drzewo jest alegorią człowieka: jak drzewo człowiek jest zakorzeniony w ziemskim życiu, kierunek jego wzrostu symbolizuje powołanie ku niebu.

Drzewo liściaste mające co roku nowe pączki jest symbolem odradzającego się życia.

Drzewo uschłe symbolizuje śmierć duchową człowieka, grzech.

Kult drzewa rozpowszechniony był wśród wielu narodów takich, jak Celtowie, Germanowie, Skandynawowie, Słowianie, Bałtowie i inne. Szczególne znaczenie przypisywano zwłaszcza takim drzewom, jak dąb, lipa, klon, wierzba, jarzębina i inne. Jednakże największym szacunkiem były otaczane lipy i dęby.

SYMBOLIKA DĘBU – PRZYKŁADY

DĄB to drzewo w krajach starożytnych i środkowoeuropejskich czczone jako **drzewo boga piorunów**. Jest to najwyższe i największe drzewo, jakie człowiek postrzegał w swoim otoczeniu oraz zawsze miał w zasięgu swojej ręki; wyróżniał się ogromnym, masywnym pniem, rozłożystymi gałęziami, silnymi korzeniami, bujnymi oraz zielonymi liśćmi i niewielkimi owocami – żołędziami. Drzewo to było podziwiane również ze względu na twarde drewno, które **symbolizowało siłę fizyczną, niezłomność i długowieczność**.

Dąb odgrywał bardzo ważną rolę w życiu prawie każdego człowieka. Już od zamierzchłych czasów dąb był bowiem postrzegany jako **drzewo święte**. Źródła tej świętości i przyczynę kultu, jakim były otoczone owe drzewa, upatruje się nie tylko w ogromnych rozmiarach czy siłach żywotnych dębu, ale przede wszystkim w jego mocy przyciągania gromów i dawania ognia. Dęby stały się świętymi drzewami najwyższego boga, bo dość często były rażone przez piorun. Ten kontakt drzewa z boskim ogniem nadawał mu sakralne znaczenie. Tak więc dąb stał się drzewem epifanicznym, czyli był miejscem, gdzie objawiały się różne bóstwa.

Biblijna symbolika dębu – z języka hebrajskiego „allon” lub „elah”, „terebint”; najstarszy to dąb Abrahama w Hebronie – „Pan ukazał się Abrahamowi pod dębami Mamre”; najświętsze dęby Baszanu; dąb Taborski. Dęby były związane ze zwyczajami i obrzędami religijnymi. Praktykowano chowanie zmarłych w cieniu wielkich drzew. Potężne drzewo dębowe i trwałość jego drewna uchodziły za symbole siły. Dąb oprócz siły **symbolizował miejsce uświęcone obecnością Boga, a**

także obrazował moc Bożą; w dębie dopatruje się święty znak pełni życia ludu Bożego, symbol długowieczności.

W Grecji dąb był drzewem Zeusa, boga najwyższego, władcy nieba. Drzewo to spełniało rolę **boskiego wieszca**.

W starożytnym Rzymie dąb natomiast był poświęcony Jowiszowi, najwyższemu bogu gromowładnemu, panu nieba i ziemi. Jowisz wraz ze swoją małżonką Junoną nosili **wieńce z liści dębowych**; królowie rzymscy też upiększali swoje głowy takimi wieńcami; **koronami z dębowych liści** wieńczono również wodzów, którzy odnieśli zwycięstwo na polach bitwy. W Rzymie wierzono także, że cały ród ludzki pochodzi od dębu. Według Rzymian dąb był pierwszą rośliną rosnącą na ziemi, a żołądź zaś uznawano za najstarszy pokarm spożywany przez ludzi.

Dąb symbolizował również drzewo płodności, miał duży wpływ na rozmnażania się zwierząt, np. pasterze zganiali pod dęby swoje stada owiec, żeby w świętym cieniu nabierały potrzebnych sił. Dąb był kojarzony z płodnością oraz mocami dającymi życie.

Właściwości lecznicze dębu. Dąb, oprócz tego, że był uważany za drzewo płodności, był on również szeroko stosowany w medycynie ludowej. W wierzeniach i obrzędach ludu polskiego możemy przeczytać, że dąb, żołądź, kora i liście dębowe lud stosował przy różnych chorobach.

Wieńce z liści dębu i żołądź. W Europie Środkowej i Północnej, gdzie trudno było o liście wawrzynu do wieńczenia sławnych głów, splatano wieńce z liści dębowych. Motyw żołądź od średniowiecza występuje w herbach królewskich i rycerskich, a także w emblematkach mundurowych, jako symbol siły, sławy i szlachetności.

Podsumowując można stwierdzić, że w wielu kulturach takich, jak m.in. słowiańska, grecka, rzymska, dąb dzięki swemu imponującemu rozmiarowi, rozłożystej koronie, sile fizycznej, długowieczności oraz twardości **uzyskał cechy świętości i został ulokowany w centrum świata, gdzie pełnił funkcję pośrednika między zwykłym ludem a bóstwami niebiańskimi, między ziemią a niebem.**

POLONISTYCZNE SPOJRZENIE NA DĄB – ŹRÓDŁOSŁÓW, SYNONIMY, FORMY ODMIANY NAZWY „DĄB” – WARSZTATY JĘZYKOWE.

Dąb – łac. **Quercus**; rodzaj z rodziny bukowatych; **dąb** «drzewo o rozłożystych konarach i małych twardych owocach – żołądźkach; też: drewno tego drzewa» • dębowy, np. meble dębowe; M. dąb; C. dębowi; N. dębem; Msc. o dębie.

Dęby - drzewa z rodzaju *Quercus* w rzędzie *Fagales*, o liściach prostych, zwykle wrębnych, łuskowatych pąkach zimujących, promienistym rysunku tkanek na przekroju poprzecznym, twardym drewnie; owocem jest żołądź (orzeczek).

Motyw dębu w języku polskim – w nazwach drzew, w związkach frazeologicznych, w nazwach miejsc, itp. – praca ze słownikami.

Dąb jako drzewo: dąb szypułkowy, dąb bezszypułkowy, dąb omszony, dąb węgierski, dąb burgundzki

Związki frazeologiczne z wyrazem „dąb”:

stanać (stawać) dęba - 1) tylko w przypadku konia: stawać na tylnych nogach; 2) nie zgadzać się z czymś, protestować, przeciwstawiać się czemuś, stawiać opór: 1) *Przeszkoda była chyba zbyt wysoka, nic dziwnego, że jej koń stanął dęba, ani myśląc ryzykować;* 2) *Ja ciebie grzecznie proszę, a ty mi tu stajesz dęba! Wstydz się!*

Włosy stają komuś dęba – włosy zjeżyły się, stanęły komuś na głowie; ktoś się przestraszył

chłop jak dąb, niczym dąb - o wysokim, przystojnym mężczyźnie. Mateusz Gołąb, bohater powieści *Chłopi*, tak został scharakteryzowany: *„Chłop był rozrostły jak dąb, mocny, dufający w siebie i przez to tak harny i nieustępliwy, że mało kto się go nie bojał”*.

PRZYKŁADOWE NAZWY, W KTÓRYCH WYSTĘPUJE WYRAZ „DĄB”:

Dęby Szlacheckie, Dębowa Góra, (nazwy miejscowości); Dąb Polski, Złote Dęby(nazwy hoteli, restauracji), Samotny dąb wg Szyszkina(tytuł dzieła sztuki).

NAJSŁYNNIEJSZE DĘBY POLSKIE

Nazwy najbardziej znanych dębów w Polsce: „Dąb Bartek” – najślynniejszy i najstarszy w Polsce dąb; „Dąb Jagiełły”, „Dąb Słowackiego”, „Dąb Mickiewicza”, dęby rogałińskie o nazwach: *Lech, Czech i Rus*, a także „Dąb Edwarda”; „Dąb Jana Pawła II”; „Dąb Papieski”; „Dęby Katyńskie”.

DĄB JAKO WYMOWNY SYMBOL PAMIĘCI – „DĄB PAMIĘCI”/ „DĘBY PAMIĘCI”.

Dąb Pamięci (l.mn. „Dęby Pamięci”) – dąb jako symbol „żywego pomnika” według zasady, że każdy posadzony Dąb Pamięci upamiętnia jedno nazwisko, czyli konkretną osobę, która została zamordowana na rozkaz Stalina w Katyniu, Miednoje, Twerze lub Charkowie przez NKWD. Mordu dokonano na 21 857 polskich obywatelach – jeńcach wojennych: oficerach Wojska Polskiego, oficerach i podoficerach KOP, Policji Państwowej, Straży Granicznej i Więziennej osadzonych w specjalnych obozach jenieckich NKWD w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie^[1].

Od 2008 r. Dęby Pamięci sadzono pomordowanym w ramach apelu o. Józefa Jońca SChP, prezesa Stowarzyszenia Parafiada im. św. Józefa Kalasancjusza realizującego społeczny program *„Katyń... Ocalić od zapomnienia”* – pod Honorowym Patronatem Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego. **Idea sadzenia Dębów Pamięci** zakłada cel społeczno-edukacyjny poprzez integrację środowisk szkolnych, społeczności lokalnych, w tym do podjęcia wspólnych działań na rzecz wychowania młodzieży w poczuciu przynależności do narodu i państwa.